מראה הפנים על תלמוד ירושלמי נדה

רבי משה מרגלית

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מראה הפנים על תלמוד ירושלמי נדה

רבי משה מרגלית

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מראה-הפנים-על-תלמוד-ירושלמי-נדה/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 7
הלכה ג 7
הלכה ד 7
הלכה ה 8
הלכה ו 10
פרק ב 12
הלכה א 12
הלכה ב 13
הלכה ג 13
הלכה ד 13
הלכה ה 14
הלכה ו 14
הלכה ז 15
פרק ג 15
הלכה א 15
הלכה ב 16
הלכה ג 18
הלכה ד 19
הלכה ה 20
פרק ד 21
הלכה ב 21

פרק א

הלכה א

שמאי אומר כל הנשים דיין שעתן. למאי דאמרינן הכא בגמרא אשה על ידי שהיא רגילה במי רגלים וכו' יש לפרש כדברי התוספות בריש פרקין דטעמא דשמאי דס"ל אשה בדוקה היא והלל ס"ל כיון דשכיחו בה דמים כאינה בדוקה דמיא דבהאי סברא גופה פליגי אם אמרי' ע"י שהיא רגילה במי רגלים כבדוקה דמיא או לא ועיין לקמן:

ולא מודה הלל במבוי שהוא מתכבד וכו'. בזה יש להשוות ממש כשקלא וטריא דהתם אליבא טעמא דפלוגתייהו וזה דהתם לא פריך ממבוי אלא לשמאי ולטעמא דהעמד אשה על חזקתה דלהלל לק"מ דלא ס"ל העמד על חזקתו אלא בדבר דאתו מעלמא אבל לא באשה דמגופה אתיא וזהו לגי' רש"י ז"ל וכן לגי' התוס' דלא אמרינן העמד דבר על חזקתו אלא בר"ה והיינו ספק נגע ספק לא נגע אבל לא ברה"י וא"כ ל"ק להלל ממבוי דכרה"י הוא. והכא מדייק ר' יוסי למאי דפריך לשמאי ממבוי וה"ק ומאי טעמא לא קשיא לך אדהלל דהא אשה למבוי המתכבד דמיא ומאי אית לך למימר על כרחך דלהלל לא ס"ל הא דמשום שעוברין בה מי רגלים תהוי כמבוי המתכבד אלא דאפ"ה אמרינן דכותלי בית הרחם מוקמי לדם ושמאי ס"ל דאין כותלי בית הרחם מעמידין לדם ומהאי טעמא גופיה לפי שמי רגלים מצוין בה ואי הוה בה דם מעיקרא הוי משכחא ליה דהמי רגלים היו שוטפין אותו לחוץ וא"כ כד אתינן להכי תו לא צריכין לטעמא אחרינא לפלוגתייהו אלא דבהא גופיה פליגי אי מוקמי כותלי בית הרחם לדם או לא וכדאמרן ולא דמיא כלל למבוי וכדאמרינן התם נמי בזה דלהאי לישנא וללישנא דאשה מרגשת בעצמה ליכא למירמי כלל ממבוי. ומיהו בהא דמשמע מהכא דטעמא דמבוי דמטהרינן משעת הכיבוד לפי שחזקתו מתכבד הוא וזה מוכרח הוא דס"ל להאי ש"ס הכי מדמדמי מתכבד לשטף של גשמים עובר. בהא לא קאי המסקנא הכי התם בפ"ז דף נ"ו ע"ב דלא אמרינן חזקתו מתכבד אלא חזקתו בדוק הוא לפי שחזקת בני ישראל בודקין מבואותיהן בשעת כבודיהן וזה לא שייך לא בשטף של גשמים ולא לדמות לדין אשה לדין מבוי מהאי טעמא ולדייק אליבא דהלל והשתא בלאו הכי ניחא הא דלא מדייק התם אליבא דהלל ממבוי מידי:

בדקה ומצתה טהור אסורה לביתה עד שיתנגב מעיינה. לא קאי האי דינא למסקנא ולא הוזכרה חומרא זו בגמרא דילן. והכי נמי מסיק הכא לקמן דאמר שמעית מן כל רבנן מותרת לביתה מיד ולא הביא הש"ס דהכא להא אלא לאשמועינן דאפי' להאי מ"ד כפקידה היא למעט מעת לעת לענין טהרות כדלקמן:

נשמעינה מן הדא טומטום ואנדרוגינוס שראו דיין שעתן. הרמב"ם ז"ל לא הביא להאי תוספתא לא בדין טומטום ואנדרוגינוס שכתב בפ"א ממשכב ומושב הל' ז' שלא העתיק אלא לשון המשנה דזבים ולא כתב כלום מדיין שעתן וגם לא זכר כלום בפ"ג שם בדיני טומאת מעת לעת שבנדה לחלק בין עיקר הטומאה מספק הוא או לא כדמחלק הש"ס דהכא ופשיט לה מהתוספתא ונראה שדעתו ז"ל שלא פסק כהאי תוספתא וטעמו דהא כתמין ג"כ עיקר טומאתן מספק הוא כמבואר בכמה מקומות במכילתין וכמה שביאר בהדיא בדבריו בפ"ט מא"ב הל' ב' ומד"ס שכל הרואה כתם ה"ז טמאה וטומאה זו בספק שמא כתם זה מדם החדר בא וכן בפ"ג ממשכב ומושב בהל' ט'. ואעפ"כ טמאה היא למפרע כדאמרינן בהדיא בברייתא הכא לקמן וכן התם וכמו שביאר שם ואע"ג דבשאר חומרות לא ילפינן טומאת מעת לעת מטומאת כתם כדאמרינן התם לקמן פ"ב דף ט"ו ע"א התם אין שור שחוט לפניך הכא יש שור שחוט לפניך מ"מ ראיה גדולה היא מכתם לענין דלא משוינן להאי דינא לספק ספיקא כמו בכתם דעיקר טומאה הוא מספק ואפ"ה מטמינן הטהרות למפרע בטומאת ספק וע"כ לומר דהך ברייתא דטומטום ואנדרוגינוס לאו ככ"ע אתייא אלא כתנאי היא דברייתא דכתם פליגא עלה והכי מוכח מהתוספתא דפ"ג דקתני התם כל אשה שיש לה וסת כתמה מטמא למפרע שאם תראה שלא בשעת וסתה מטמא מעת לעת רבי אומר החמירו בכתם יותר מן הראייה שהכתם מטמא למפרע והראייה אינה מטמאה אלא מעת לעת. ואי איתא אמאי לא חשיב האי חומרא שהכתם טומאתו למפרע אפי' הוא ס"ס וראייה אינה מטמאה מעת לעת אלא בראייה ודאית אלא לאו דלא פלוג רבנן בזה וה"ז דומה למה שכתבו התוס' בדף כ"ט ע"א דמוכח מהתם דמחמרינן אפי' בכמה ספיקי ע"ש. כך נלע"ד לטעמו דהשמיט להא דהכא ולא כמ"ש הרב בעל מל"מ בפשיטות לדינא להא דהכא:

ולא כחולין הן תיפתר וכו'. הכא פריך על האי אוקימתא דנעשו על טהרת הקדש מכח מתני' דטהרות כדפרישית בפנים והתם בדף ו' ע"ב משמע דנקט ללי' בתרא דרב הונא למסקנא וכפירושא בהאי ברייתא לקדש וכו' לחולין שנעשו על טהרת הקדש ולא לחולין שנעשו על טהרת תרומה וכדקאמר לקמן בפשיטות דאמר מר קיבלה מיניה רב שמואל בר יצחק בחולין שנעשו על טהרת הקדש וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בהל' משכב ומושב שם ולכאורה סוגיא דהתם דלא כמתני' דטהרות אלא כמשנה ראשונה דפ' בתרא דמכלתין והרי הוא ז"ל פסק כמתני' דטהרות וכמשנה אחרונה דפ"ב כמ"ש בפי"א מאבות הטומאות הל' ט' וזו א' מן השגות הראב"ד ז"ל שם מהסוגיא של מס' נדה וכו' והכ"מ לא ביאר בזה דתרתי פסקיו סתרי אהדדי אבל באמת דדעת הרמב"ם ז"ל שם דהא דחולין

שנעשו על טהרת הקדש כחולין הן לענין שאין להם שלישי כמו בשאר חולין וטעמא דאין החולין נתפסין בקדושת הקדש במקום דליכא דררא דטומאה דאורייתא. ומ"מ לשאר דברים מצינו דכקדש הן וכמ"ש הר"ב בסוף פ"ב דחגיגה דלא לכל הדברים הן כקדש. וזהו דאיכא הא דהכא ואע"ג דליכא דררא דטומאה כדכתבו התוס' בדף ו' ע"א משום שרגילות הוא קצת שנעקר הדם לפני ראייתה לכך גזרו רבנן אף בחולין שנעשו על טהרת הקדש וכן בעלמא במקום דאיכא דררא דטומאה דאורייתא וזה נלמד מריש פ' חומר בקדש גבי הני מעלות דאית להו דררא דטומאה דאורייתא בין לקדש בין לחולין שנעשו על טהרת הקדש וכו' וכמו שביאר הרמב"ם בזה בפי"ב מאה"ט בהל' י"ו ובזה עולין יפה כל פסקיו בכל מקום בענין חולין שנעשו על טהרת הקדש:

ומקולקלת למניינה ומטמאה את בועלה למפרע. ובתוספתא לא גריס למפרע וכן בגי' דהתם בדף ו' ע"א ליכא למפרע. וגי' דהכא כר"מ אתיא כדמפרש שמואל התם בדף ט"ו ע"א להמתני' שם אליבא דר"מ אבל לחכמים דפליגי עליה אינה מטמא בועלה אלא מכאן ולהבא:

תמן אמרין מעת לעת שאמרו משכבה כמגעה. זהו ברייתא דאבימי בפרקין שם וכדפרישית בפנים כמסקנא דרבא. וכן הא דבועל נדה כדפרישית דאמשכב ומושב שלו קאי דאלו הוא עצמו בהדיא תני בת"כ דמטמא אדם וכלי חרס בהיסט ומייתי לה התם לקמן בפ"ד דף ל"ג ע"א וכ"פ הרמב"ם ז"ל ברפ"ג ממשכב ומושב:

הדא אמרה ודאי מגעה ברה"ר טמא. התוס' החליטו להא דהכא כמבואר בדבריהם בריש מכלתין וכדמוכח מהתוספתא. והרמב"ם ז"ל שסתם דבריו שם בזה נראה דג"כ דעתו ז"ל כהתוספתא וכפסקא דהאי תלמודא בהא וסמך על מה שביאר בדין ספק טומאה בר"ה בפט"ו מאה"ט שאינו אלא בספק נגע ספק לא נגע כמ"ש שם בהל' ח' וא"כ ודאי מגע בטומאת מעת לעת אף ברה"ר הדין הוא כאן דטומאתו בספק הוא במה שאמרו ועוד דהוא בכלל מה שנשנה בפ"ד דטהרות גבי אלו ספיקות שטהרו חכמים וכו' אבל דבר שהוא אב הטומאה והוא מד"ס ספיקו טמא והרי דינים אילו שבמשנתינו כאן קרא הוא ז"ל לכולן אבות הטומאות מד"ס כמו שכתב בספ"ג ממשכב ומושב ואף דמתני' דטהרות לא איירי אלא בדבר שהוא אב הטומאה ודאי מד"ס ולא בספק מיהו כל זה לענין ספק מגע ולא לודאי מגע כמו שמבואר בדבריו ז"ל באה"ט שם בהל' א' שכתב אבל אב הטומאה שהוא מדברי סופרים ספיקו טמא אלא אם כן היה האב עצמו טמא בספק כגון בית הפרס וארץ העמים שאין שורפין על ספק מגען. וא"כ בודאי מגען הכא דינו לעולם בין ברה"ר בין ברה"י שוה הוא וכמה שאמרו דתולין הן:

לוי אמר בעד שלאחר התשמיש היא מתני'. זהו כרב יהודה אמר שמואל התם בדף ה' ע"א עד שלפני תשמיש אינו ממעט כפקידה וכו'. וכדמפרש התם דקמ"ל דלא אמרינן שמא תראה טפת דם כחרדל ותחפנו ש"ז ודלא כר' אבון דהכא והאי קמ"ל דקאמר צריכין אף לשינוייא דאב"א דהתם דקאמר תני ומשמשת מיהו להאי שינויא א"כ חובה היא אף להנשים דדיין שעתן לשמש בעדים דאדלעיל קאי כל אשה שיש לה וסת דיה שעתה ומשמשת בעדים כדכתבו התוספות שם ד"ה תני ומשמשת וזהו דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ד מא"ב הל' י"ו כהאי שינוייא בתרא ועיין עוד מזה בסוף פרקין:

הלכה ב

ארבע נשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן טמא למפרע. ברייתא זו ג"כ כר"מ היא כדאמר שם אליביה דמחמיר בכתמים הוא אבל המסקנא כר"ח בן אנטיגנוס דהתם דכתמן כראייתן:

הלכה ג

על דעתיה דרב דאמר מעיין אחד הוא וכו'. האי שקלא וטריא דסוגיא דהכא נשתנית במקצת משקלא וטריא בסוגיא דהתם גבי פלוגתא דרב ולוי בפ"ד דף ל"ה ע"ב. וכן בהא דקאמר התם בשופעת מתוך מ' לאחר מ' דללוי לקולא משמע דלדידיה כל זמן שלא פסקה לא נסתם מעיין הטהור. והכא מדייק אליביה כעין דמדייק התם מברייתא דשוין ואיפכא מדייק התם ולרב. ובארתי הכא לפי משמעות הסוגיא ואין להאריך בזה. ולדינא מבואר הוא דקי"ל כרב דמעיין אחד הוא:

סומכוס אמר משום ר"מ עד ג' חדשים. תוספתא היא בפ"ק ומייתי לה התם בדף ח' ע"ב ומסקנא הכא להכרת העובר ג' חדשים שלימין וכן משמע מהתם וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ט מא"ב הל' ד' משיוכר עוברה והוא שלש חדשים. ויתר הסוגיא מבוארת כבר ביבמות שם דהכא מספקא ליה לענין קושי לנפלים כדפרישית כאן והתם מסיק דקי"ל דאין קושי לנפלים והשאר מבואר הוא:

הלכה ד

במה דברים אמורים בזמן שפירש מתוך בוריו. כבר הוזכר זה בדבריו פ"ה דכתובות דהרמב"ם ז"ל שכתב לחילוק זה בפ"ג ממ"א מכאן הוא דלמד ובבבלי פ' אע"פ לא נתבאר זה ולא הוצרך הוא ז"ל לסיים דאם מפני הסכנה מחזירין אותו אפי' בפירש מתוך בוריו כדאמר הכא דפשוט הוא דמפני הסכנה אפי' באיסורא דאורייתא שרי:

ובדעתה הדבר תלוי א"ר אבין וכו'. לכאורה היה נראה דר' אבין פליג וס"ל כרב יהודה דהתם דף ט' ע"א כל שחברותיה אומרות עליה זקנה היא והיינו כל שהיא ראויה לקרות

ומיהו אפשר לפרש דלתרוצי קאי וכדפרישית בפנים וכהלכתא כהאי מ"ד דאמר דהתם כל שאינה מקפדת ואע"פ שבושה היא וכדפסק הרמב"ם ז"ל בפ"ד ממו"מ וכן בפ"ט מא"ב וזהו כהכרע דהאי ש"ס כהאי מ"ד שאינה מקפדת. ויש לפרש נמי כוונת התוס' בענין זה שמציינין שם להאי מ"ד אינה בושה בירושלמי פריך וכי בדעתה וכו' ולכאורה הכא לא קאמר להא כ"א למ"ד אינה מקפדת מיהו למאי דפרישית דר' אבין קאמר כל שראויה לקרותה אימא מסתמא אינה מקפדת היא וקמ"ל אע"ג דניכר דבושה היא אין בכך כלום והשתא ה"פ כוונתם דודאי בהא לא פליגי דשראויה לקרותה אימא בעינן אלא דבהא פליגי דמר סבר דבעינן נמי בזמן שאינה בושה כלל כשקורין אותה אימא ומר סבר דמה איכפת לן כשבושה או לא אלא כל שראויה לקרותה דאז מסתמא אינה מקפדת כשקוראין לה ואע"ג דבושה היא דין זקנה לה:

הלכה ה

שמואל אמר לא שנו אלא בתולה וזקנה וכו'. וכדאמר שמואל נמי התם בדף י' ע"ב ורב פליג עליה ור' יוחנן דהתם קם בשיטתיה דשמואל אבל ר' יוחנן דהכא דקם בשיטתיה דרב וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ד ממשכב ומושב הל' ה' דמעוברת ומניקה מטמאות למפרע בראייה שנייה ונתנו המפרשים ז"ל טעם לזה משום דר' יוחנן דהכא כרב ס"ל ואכתי יש לפקפק בזה דאי מהאי טעמא הא חזינן דברוב המקומות מוחלפין השיטות דתנאי ודאמוראי מש"ס דהכא לש"ס דהתם ובתר סברא דידהו בש"ס דילן אזלינן דאיהו בתראה והדרי בהו התם ממאי דהוו אמרי מעיקרא כדאמרינן בעלמא קם רבא בשיטתיה דאביי וכו' וכיוצא בזה. ונראה דעיקר טעמו ז"ל מדמכריע הש"ס הכא בהדיא דכולהו פליגי על שיטתיה דשמואל ומכריח מהא דקאמר בהאי עובדא דרבי והלכך פסק כוותייהו. והא דקרי הכא בדינא דרישא כקולי ר"מ משום דבתוספתא קתני בהדיא דה"ל לר"מ הכי דגריס התם בפ"א איזו היא מעוברת סומכוס אומר משום ר"מ משיודע עוברה וכדמייתי לה לעיל וכן התם לענין הכרת העובר ור' יוסי ס"ל בהדיא במתני' לעיל דעד שיעברו עליהן שלש עונות והכי תנינן בתוספתא שם ר' יוסי ור"ש אומרים מעוברת ומניקה לא דייה שעתה עד שעברו עליה שלש עונות. ובדינא דסיפא בראת ראיות הרבה וכו' לא תני בהא בתוספתא מידי ובברייתא דמייתי התם בדף י"א לכאורה איפכא שמעינן דלר"מ ס"ל דיין כל ימי עיבורן וכל ימי מניקותן ור' יוסי ס"ל דוקא בראייה ראשונה. ונראה דהאי ש"ס הכי הוא דמדייק דמדחזינן אעובדא קמייתא בדין ראתה אחר שהוכר עוברה דפסק כקולי דר"מ דתנינן להא בהדיא דדיה שעתה סבירא ליה ולא בעינן שיעברו עליה ג' עונות וזהו כת"ק דר' יוסי במתני' דלעיל ובעובדא בתרייתא בדין ראתה

דם והפסיקה שלש עונות ואח"כ ראתה דשמעינן דר"מ הוא דס"ל דמטמאה מעת לעת ור' יוסי הוא דאמר דדיה שעתה ופסק רבי כר' יוסי וכלומר דודאי הך דינא לא תליא בעובדא קמייתא דבתחילת ראיית המעוברת ומניקה הוא דמחמיר ר' יוסי ולית הלכתא כוותיה בהא אלא כת"ק דמתני' אבל אם ראתה והפסיקה ג' עונות בהא מיקל ר' יוסי מכיון שעברו עליה ג' עונות בלא ראייה דינה כמעוברת ומניקה שדמיה מסתלקין הן דאיהו נמי ס"ל דבראייה ראשונה שלה דיה שעתה וממילא שמעינן דהא דקתני במתני' במה אמרו דיה שעתה וכו' ע"כ אמעוברת ומניקה נמי קאי דאל"כ אמאי תלי האי פיסקא בתרייתא דרבי דהורה כקולי דר' יוסי הא לענין זה ר"מ טפי מיקל בה דאיהו ס"ל דיין כל ימי עיבורן ומניקותן ולעולם בכל ראייתן דיין שעתן אלא ע"כ דרבי ס"ל אליבא דר"מ לאו כהאי ברייתא דתנינן התם אליביה אלא דר"מ לא מיקל כ"א בתחילת ראייתן ולא אחר שראו והפסיקו וחזרו וראו וטעמיה דר"מ בהא משום דס"ל דהאיך ראייה שחזרה וראתה אחר הפסק שלש עונות כראייה שניה חשבינן לה דהא כבר ראתה קודם שהפסיקה ואנן לא קאמרי' במעוברת ומניקה דיה שעתה אלא בראייה ראשונה בלבד ור' יוסי ס"ל דמאחר שהפסיקה ג' עונות מחשבינן להך ראייה כמו ראייה ראשונה אחר שעברו עליה ג' עונות בתחילת עיבורה ומניקותה לסברא דידיה והשתא שמעינן דרבי ס"ל דכ"ע מודו דבראייה ראשונה דוקא הוא דדיה שעתה וכי פליגי בראתה והפסיקה ג' עונות וחזרה וראת ובהך סברא דאמרן הוא דפליגי אם מחשבינן לה כתחילת ראייתה או לא והכריע רבי בהא כר' יוסי דדיה שעתה ובפלוגתייהו בענין תחילת ראייתה דלא בעינן עד שיעברו עליה ג' עונות הכריע כר"מ וכת"ק דמתני' ונמצא נתבאר לנו פסקא דרבי בהני תרתי עובדי ופירושא דמתני' במה אמרו אליבא דרבי דס"ל דכ"ע מודו דבראייה ראשונה דוקא הוא שאמרו דיה שעתה אכולהו קאי. ומתוך הדברים נחוורו לנו גם תרתי פסקי דהרמב"ם הסמוכין זה לזה חדא הא דאמרן בהל' ה' ואידך דבתרא בהל' ו' שכתב מעוברת או מניקה שראתה דם ועברו עליה ג' חדשים ואח"כ ראתה דיה שעתה וכו' ועיין בכ"מ שנדחק הרבה בזה והדברים העיקרים ונראים הן שפסק כפיסקא דרבי דהכא דהך דינא דהל' ו' הוא עובדא בתרייתא דרבי דפסק כקולי דר' יוסי המתבאר כאן ושניהן מהדינים האלה ממש מבוארין בהדיא הכא בלי שום פיקפוק וכל המעיין בצדק ישפוט שהדברים כנים ואמתיים הן:

או נימר ר"מ ור' יוסי דחלב. בהא דקאמר בהלכה דלעיל אשכחת קולת וחומרת על דר"מ וקולת וחומרת על דר' יוסי וכלומר דפריך דאימא האי דינא בתרייתא מענין פלוגתייהו בחלב היה ובהא פסק רבי כקולי דר' יוסי דליכא למימר דתרווייהו עובדי בהך דינא

דפליגי בחלב הוו וחדא זימנא בתוך כ"ד חדש וזימנא אחריתא בלאתר כ"ד חדש ובמה דמיקל ר"מ מחמיר ר' יוסי ובמה דמחמיר ר' מאיר מיקל ר' יוסי דודאי לא עביד רבי כתרי קולי דסתרי אהדדי אלא אחדא מהני עובדי פריך דילמא בתרייתא בדין מניקה שגמלתו בתוך כ"ד חדש הוה והורה רבי כקולי דר' יוסי:

רבי ירמיה בשם רב שלישית עצמה מטמא מעת לעת. הכי תנינן לה בתוספתא שם בתנוקת שלא הגיע זמנה לראות דמראשונה ושניה דיה שעתה ושלישית מטמאה מעת לעת וכך היא הברייתא התם בדף ט' ע"ב וכ"כ הרמב"ם ז"ל שם בהל' ד' וכתב הרשב"א בתה"א בית ז' שער ג' דנראה דכך"ע אתיא דאפי' לרשב"ג מוחזקת היא בראייה שלישית עם שתי ראיות הראשונות וכהלכתא אתיא הך ברייתא דכבר איפסיקא הלכתא בפ' הבא על יבמתו בוסתות כרשב"ג:

זקינה שהפסיקה שלש עונות וכו'. זהו כגי' דהתם בברייתא דזקנה וכפירושא דאב"א ויש גי' אחרת בתוספתא שם בזה:

רבי יודן בעי ראת ראייה ראשונה ושניה והפסיקה וכו'. לפי מאי דאמר התם דאפי' אחר שלש ראיות אם הפסיקה שלש עונות ואח"כ ראתה דיה שעתה היה נראה דמכ"ש בהאי גוונא שהפסיקה בהפסק ג' עונות אחר שתי ראיות ולא אמרינן וסת ארוכה היא ואין מגי' התוספתא שלפנינו שום הכרע בזה ויש שם טעות סופרים. והשאר מבואר דפלוגתא דחזקיה ור' יוחנן בדין כתם שבין שניה לשלישית הוא וכפלוגתייהו התם חזקיה אמר טמא ור' יוחנן אמר טהור:

הלכה ו

כיני מתניתא חוץ מן הנדה שלא הפסיקה לה טהרה. כדפרישית וזהו כדמתרץ לה להמתני' התם בדף י"א ע"א אליבא דר' יוחנן דקי"ל כוותיה דאשה קובעת לה וסת בימי נדתה כדאמר בשלהי פ"ד מכל מקום הכא מודה דכיון דמעיינה פתוח ולא הפסיקה לה טהרה כלומר דראייה הראשונה שתקבע לה וסת באותו יום היתה בימי נדה דבכה"ג אינה קובעת לה וסת וכי קאמר ר' יוחנן דקובעת לה וסת במעיין סתום כדרב הונא בריה דרב יהושע שם כגון דחזאי בריש ירחא ובריש ירחא ובכ"ה בירחא וריש ירחא דראיות הראשונות לא היו בימי נדה וכדפירש"י ז"ל בלישנא קמא:

כיני מתניתא צריכה שתשמש בעדים. והיינו בעסוקה בטהרות כדמוקי התם וכדפרישית במתני' דבהא כל הנשים שוות הן ובלא עסוקה בטהרות אינה צריכה לבדוק לפני התשמיש כ"א הצנועות שהן מתקנות להן השלישית לבדוק לפני תשמיש וזהו על דרך שיטת הרמב"ם ז"ל כמו שכתב בפ"ד מא"ב הל' ט"ז וכדבריו בפ"ד ממשכב ומושב

הל' ז'. ובמה שכתב דלאחר תשמיש הכל צריכין שני עדים אחד לו ואחד לה והקשה עליו הראב"ד ז"ל דהא רב יהודה אמר לא תבדוק דא"כ לבו נוקפו ופורש ומבואר הוא דשיטתו ז"ל כפי' רש"י ז"ל בזה בדף י"ב ע"א אבל שיטת הרמב"ם כשי' התוס' שם דהבעיא דר' זירא בלפני תשמיש הוה ועלה קאמר שלא יהיה פורש ומיהו אכתי טעמא בעי אמאי בצנועות לא חיישינן להכי בלפני תשמיש ואפשר דצנועות דקאמר שבודקות עצמן שלא בפני בעלה דליכא למיחש למידי:

כיני מתניתא תנוקת שלא הגיע זמנה לראות וכו'. כדפרישית ואזלא כסוגית הבבלי דפרקין בזה וכדאמר בריש פ' תינוקת כדפרישית. ומיהו הא דשמואל דהכא ודהתם הכל למשנה ראשונה היא וכדאמר התם בפ' תינוקת דרב ושמואל דאמרו התם כרבותינו שחזרו ונמנו בועל בעילת מצוה ופורש וזהו אפי' לא הגיע זמנה לראות וכדאמר הכא בהדיא בפ' היה קורא על מתני' חתן פטור מק"ש שמואל אמר כל ההיא הילכתא דרישיה דפירקא אחרייא דנדה להלכה אבל לא למעשה ר' ינאי ערק אפי' מתינוקת שלא הגיע זמנה לראות ונישאת והביאו לזה הפוסקים ז"ל:

רבי לעזר בשם ר' הושעיא וכו'. כדפרישית בפנים דהסוגיא מוכרחת דהגירסא דהאי ש"ס כגי' דש"ס דילן בזה בענין פלוגתייהו שם וחסר כאן כמו שבארתי וזהו דקושיא השניה מתניתא פליגא אי אפשר לפרש כ"א על בר פדייה לחודיה דקאמר בהדיא דטהורות הן וכדמוכרח מדלקמן דקאמר ומה עביד לה בר פדייא וכו' וקושיא קמייתא ע"כ דלתרווייהו היא ואפי' על רבי הושעיה קאמר דפליגא וזה מוכרח הוא כמבואר והתם לא מדייק עלייהו מהני מתניתין. ורש"י ז"ל פירש שם דבר פדא ס"ל כשמאי וע"כ לומר כן לשנות קושיא דהכא ממתני' דריש פרקין ונתבאר מכאן דא"א לפרש כפי' השני של רש"י דבארבע נשים דדיין שעתן מיירי ולא כפי' התוס' שם דבאשה שיש לה וסת מיירי דאכתי קושית הש"ס דהכא במקומה עומדת ממתני' דריש פרקין כ"א תירוץ בתרא דהתוס' נוכל לומר לפי סוגיא דהתם דבחולין מיירי מיהו סוגית הש"ס דהכא דמדייק לה בקושיא בתרייתא ממתני' דהכא לא משמע דבעי לאוקמי בחולין ואין לשנות קושיא קמייתא כ"א דס"ל כשמאי וזה מבואר:

סליק פירקא בסייעתא דשמיא

פרק ב

הלכה א

כל היד\. והצנועות מתקנות להן שלישית. אפילו אינה עסוקה בטהרות ואפי' יש לה ווסת וזהו לפי שיטת הרמב"ם ז"ל שזכרתי בשלהי פרקין דלעיל ד"ה כיני מתניתא צריכה שתשמש בעדים ועיין עוד לקמן ד"ה אף הראשונה נקראת צנועה:

כיני מתניתא כל המרבה ליתן ידו על עינו וכו'. למאי דפרישית בפנים אין זה סותר להא דמסיק התם בריש פרקין כי קתני מרבה אנשים דודאי בלא מרבה נמי אסור אלא דהאי ש"ס ס"ל לפרש דתנא דמתני' קמ"ל דיותר שהוא מרבה ליתן ידו מרבה הוא להוציא ש"ז ואזלא בהא סוגיא דהכא כשיטתיה דאביי דהתם לענין דחייש לאוסופי:

מכתפת יינות לנסכין. האי עובדא מייתי התם בפ"ק דף ו' ע"ב וכתבו התוס' שם דיכול להיות שזהו ר"ג דיבנה חבירו של ר"א ורבי יהושע ור"ט שהיו ג"כ קודם החרבן והיו נוהגין בנסכין והכי משמע מהכא דקאמר מעשה בטביתה והיא שפתחו של ר"ג ביבנה וכדאמר לעיל בפ"ק הל' ד' של בית ר"ג היו קורין לעבדיהן ולשפחותיהן אבא טבי ואמה טביתה וידוע דטבי עבדו של ר"ג דיבנה היה כדמוכח מעובדא דפ' מרובה:

אף הראשונה נקראת צנועה וכו'. והתם בפ"ק דף י"ב ע"א פריך רבא על פירושא דר' אמי דמפרש כר' אילא דהכא שכל המקיים דברי חכמים נקרא צנוע דאטו שאינו מקיים דברי חכמים צנוע הוא דלא מקרי הא רשע לא מיקרי אלא צנועות עד שבדקו לפני תשמיש זה וכו' ומשמע דס"ל לרבא נמי דאף שאינן צנועות צריכות בדיקה לפני תשמיש ובעסוקה בטהרות ובהכי מיירי מתני' דפ"ק כדמוקי לה התם אלא דנוכל לפרש אליביה דגם בצנועות דמתני' בעסוקה בטהרות מיירי והוספה דצנועות עד שבדקו לפני תשמיש זה וכו' ולעולם כל לבעלה לא צריכה בדיקה ומיהו שיטת רמב"ם ז"ל שהוזכר לעיל אזלא כהאי דשמואל אמר הלכה כר"ח בן אנטיגנוס שם ע"ב דכל אשה שאין לה וסת אסורה לשמש עד שתבדוק ואפי' בשאינה עסוקה בטהרות וכשיטת ר"ח והרי"ף ז"ל שהביא הרא"ש ז"ל בספ"ק דמפרשי להאי דקאמר מאן דמתני הא לא מתני להא דר' אבא בר ירמיה הוא וכאית דמפרשי שהביא שם רש"י ז"ל וכבר כתבתי מזה לעיל בסוף פ"ק דלא קשיא מדרב יהודה די"ל דבודקת עצמה שלא בפני בעלה קאמר בדקה ביד שאינה בדוקה וכו'. זהו כעין דאמר התם דף י"ד ע"ב בההיא בעיא דבעי ר' חמא בדקה בעד שאינו בדוק לה וכו'. וכפלוגתא דרבי ור' חייא דאיתמר התם:

הלכה ב

בעון קומי רב נחמן בר יעקב מהו שתהא צריכה בדיקה וכו'. זהו בעיא דר' אבא מרב הונא התם בפ"ק דף י"ב ע"א וכמו שהשיב לו שם ג"כ מי משכחת לה וכו' כדפרישית בפנים. ולמאי דמוסיף ר' יוסי בר' בון הכא לדייק ממתני' דפ"ק א"כ אף למ"ד באשם תלוי לא בעינן חתיכה משתי חתיכות וכדמפרש הכא לקמן לפטורין מן הקרבן דמתני' ואיכא למיבעי כאיכא דאמרי התם מהו שתבדוק עצמה כדי לחייב בעלה אשם תלוי מכל מקום לטעמא דדייק ר' יוסי בר' בון הכא גם האי בעיא לא שייכא מידי דלא תיקנו חכמים הך בדיקה שלאחר התשמיש להחמיר אלא להקל דתהוי כפקידה. ועיין מענין אשם תלוי לעיל בפ"ג דהוריות בהל' ב' ומשמע דשיטתא דהאי תלמודא ס"ל כמ"ד לא בעינן חתיכה משתי חתיכות וכן מוכח מהרבה מקומות בש"ס הזה ולא קי"ל כן כמבואר שם:

הלכה ג

אין זה אחר זמן וכו'. דברי ר' יוסי בר' בון דהכא כדברי רב חסדא דהתם דף י"ד ע"ב והכי הוי המסקנא דהא דרב אשי דאמר אידי ואידי חד שיעורא הוא מיפרך התם. וכן הא דר' יוחנן לקמיה דאמר חכמים ממש כפירושא דשמואל התם בהא דמכאן ולהבא היא מתני' וכרבנן דר"מ וכדפרישית במתני' והכא מוסיף הש"ס בהא דחברייא בשם ר' שמואל להכריח האי פירושא ואוקמתא אליבא דרבנן כמבואר בפנים:

הלכה ד

אבא בר ירמיה בשם שמואל כל אשה שאין לה וסת וכו'. היינו דר' אבא בר ירמיה דהתם שהוזכר לעיל ד"ה אף הראשונה נקראת צנועה ועיין שם ומכאן קצת ראיה לאית דמפרשי שהביא רש"י ז"ל והוא פירוש ר"ח ז"ל לענין דלא אוקי לשמואל דדוקא בעסוקה בטהרות קאמר:

זאת אומרת שאסור לשהות בטומאתה. ומשמע דאף בזמן הזה דליכא טהרות דמשום לשהות בטומאה קאמר וזכרו הפוסקים ז"ל מזה דיש לנהוג כן לכתחילה:

אלא כיון שילדה בטלה חזקתה. מהכא משמע כפי' ר"ח ור"ת ז"ל שהביאו התוס' דף ט"ו ע"ב ד"ה אפי' ילדה דבזיזא למיטבל דפירושו שהולידה ומפחדת ליטבול וכו' דכל דאיכא ודאי אין ספק מוציא מידי ודאי:

ברם הכא אין את יכול לעמוד עליו. כן אמר התם ר' חייה בר רב אשי בשם רב להאי דינא בדף ט"ז ע"ב וכפי' השני שכתבו התוס' שם לפי' הרשב"ם במתני' וכדפרישית במתני' וזהו עולה לפי שיטת הרמב"ם ז"ל בפ"ד מא"ב בהל' י"ז ע"ש:

הלכה ה

אלא כן אנן קיימין בשנמצא מפתח עלייה לחוץ. דברי רב הונא דהכא מתפרשין בפשיטות כדבריו דהתם דף י"ז ע"ב מן הלול ולפנים ודאי טמא מן הלול ולחוץ ספיקו טמא והא דקתני לפי שחזקתו מן המקור ומשמע כודאי היא ה"ק דמן הלול ולחוץ הוא דספיקו טמא הא מן הלול ולפנים ודאי הוא לפי שחזקתו מן המקור ורש"י ז"ל פירש בדברי רב הונא מן הלול ולפנים ודאי טמא ומתני' מן הלול ולפנים וזהו דלא כדמפרש לה הכא אליבא דרב הונא דהיינו הא דקאמר התם ולא פליגי הסוגיות לדינא בדקי"ל כוותיה לפי המסקנא דאליביה לא פליגי הא דתני ר' חייא והא דרב קטינא כמבואר שם וכ"פ הרמב"ם ז"ל בפ"ה מא"ב הל' ה'. ומיהו הא דמפרש הכא אליבא דר' יוחנן דמיירי בשנמצא מפתח עלייה ולחוץ ואפ"ה עשו כודאי לא משמע הכי שם במילתיה דר' יוחנן דלסוגיא דהכא פליגי רב הונא ור' יוחנן בנמצא מן הלול ולחוץ והתם לא קאמר דפליגי וכן נראה מפי' רש"י ז"ל שכתב בהא דר' יוחנן וכדתני ר"ח ונוכל לומר דגם למאי דאמרינן אליבא דרב הונא דהא דר"ח מן הלול ולפנים מיירי אזלא נמי מילתיה דר' יוחנן שפיר דאע"ג דמן הלול ולפנים ודאי הוא מ"מ איכא סברא לספוקי דאימר איזדקרה ומעלייה אתי כסברת אביי והלכך שייך לומר ספק הוא ועשו אותו כודאי ולא פליג רבי יוחנן עם ר' הונא לשיטתא דהש"ס דילן:

הלכה ו

בין דם ודם אין כתיב כאן וכו'. היינו נמי כוונת סוגיא בהש"ס דילן בהא דמדייק אלא מעתה בין נגע לנגע ה"נ וכו' וכלומר דמהיכא ילפת לה מדכתיב דם לדם הא התם נמי כתיב בין נגע לנגע ולא כתיב בין נגע ונגע ומשני לה האי מאי וכו' כלומר דהא ע"כ לפרש דפליגי בכל דין נגע בנגעי אדם לחוד ובנגעי בתים לחוד כדאיתא התם וה"נ גם בדם נדה לחוד הוא דאשכחן דפליגי וא"כ ש"מ דאיכא דם טהור:

דם טהור מכשיר דם טמא אינו מכשיר. כדפרישית בפנים וניחא הא למאי דקאמר הכא דלב"ש דומין הן למימי אדמה וא"כ טומאתן מדאורייתא כשאר ד' מראות ובדברי עקביא לא קאמר הכי ואיכא למימר דלחומרא בעלמא קאמר והלכך שפיר הוא דמפרשי' דברי ר"מ בשיטת עקביא ולענין הכשר משקה קאמר ולא אליבא דב"ש במימי תלתן ומימי צלי. והתם קאמר בין לר"ש בין לעקביא ולית להו דמיה דמיה אב"א לית להו ואב"א אית להו מי לא א"ר חנינא שחור אדום הוא וכו' א"כ כמו דנוכל לפרש דברי ר"מ אליבא דעקביא כך מצינו לפרש דבריו אליבא דב"ש וצ"ל הא דקאמר ר' יוחנן ירד ר"מ לשיטת

עקביא וכו' ולהוי כמשקה להכשיר את הזרעים משום דבמתני' משמע דאדברי עקביא הוא דקאי:

הלכה ז

כדם המכה שלקת ושנת. זהו כר' אבהו התם בהא ומיהו לישנא דהמכה ניחא נמי להא דקאמר התם כדם שור שחוט וכו' והמכה כתחילת הכאה הוא או על עמוד הראשון של דם הקזה כדכתב הרמב"ם ז"ל שם. ובכל הסוגיא זו יש קצת שנשתנה בדין מדהתם בהא דשחור כענב וכן בענין פלוגתייהו בעמוק מכאן וכו' והתם קאמר בעובדא דבר קפרא דאמר במזוג עמוק מכאן ודיהא מכאן בשניהם טהור. וכן הא דקאמר הכא בקרן כרכום וכו' תוספתא היא במכילתין פ"ג וגריס התם כרואה בצל ולא כרואה בחמה ולפ"ז פירושו חכם הרואה לא יהיה רואה בחמה לבד אלא בצל ידו ובמקום החמה כדמסיק התם. וכן הא דגריס הכא בברייתא יצללו ולא יעכרו ובתוספתא גריס משערין אותם עכורין ואין משערין אותן צלולין וכדקאמר נמי התם. ועובדא דרבי דהכא כעין הגי' דהתם. וכל הדינים הללו אין בהן להלכה למעשה בזמן הזה כמו שמבואר בדברי הרמב"ם בפ' י"א שם. חוץ מכזה ראיתי ואבדתי דנאמנת גם בזמן הזה כמ"ש הטור סי' קפ"ח ואם הוא מראה לבן או ירוק טהורה:
סליק פירקא בסייעתא דשמיא

פרק ג

הלכה א

המפלת חתיכה\. מקור היא שמגדל חתיכה וכו'. והתם מסיק בטעם פלוגתייהו דפליגא באפשר לפתיחת הקבר בלא דם וא"כ לר' יהודה אפי' בחתיכה לבנה וירוקה טמאה דס"ל א"א לפתיחת הקבר בלא דם ודם אחר הוה. ופסק הרמב"ם ז"ל כחכמים בפ' ה' מא"ב הל' י"ג ומסתייע לזה הא דקאמר הכא איני מקבל עלי את הדבר הזה למיפסק הלכתא כיחידאה וכן הא דאמר ר"ז דשמואל לא אמרה להלכה:
תני ר"א בן יעקב ופליגא על ר"ש בן יוחאי. דהא ולא בחתיכה קאמר והרמב"ם ז"ל פסק כר"ש בן יוחאי דמייתי נמי התם בריש פרקין אלא שהוא ז"ל גריס חתיכה קרועה כמ"ש שם בהל' י"ד וכתב עליו הראב"ד ז"ל הא נמי דלא כהלכתא היא ועיין בהה"מ שם. ונראה דכוונת הראב"ד היה דאף אליבא מאי דפסק כחכמים דר' יהודה נמי דלאו כהלכתא היא דהא האי ברייתא דר"א בן יעקב פליגי וכדמייתי לה נמי התם דכ"ע סברי ולא בחתיכה. וטעם דעת הרמב"ם דלמאי דגריס קרועה לק"מ דהוי כיש עמה דם ולא

בחתיכה ועוד למאי דמסיק התם דפליגי בחתיכה וכי פליי פלויי טמאה לת"ק ופסק כת"ק דהיינו חתיכה קרועה:

הלכה ב

הדא ילפה מן ההיא וכו'. חלוקה הראשונה פשוט הוא דאם לא נמחו טהורה בשאין עמהן דם אלא משום דלא גריס הכא ברישא בהדיא ואם לאו טהורה כדגריס בנוסחת משנה דהבבלי הלכך קאמר דהדא ילפת מן ההיא ומיהו הא דקאמר בחלוקה שניה וההיא ילפת מן הדא דסיפא המפלת כמין דגים וכו' יליף נמי מרישא דאם אין עמהן דם תטיל לפושרין ואם נמחו טמאה לכאורה לא משמע הכי בגמרא דילן דשאני הכא דבריה הוי ולא דם כדנראה מלישנא קמא אליבא דר' יוחנן בדף כ"ב ע"ב דקאמר דבהא דר' יהודה נמי מודה דעד שיהא עמהן דם משום דחתיכה הוא דעביד דקריש אבל בריה לא הוי ומיהו ממאי דקאמר התם לעיל גבי דם יבש דטמאה ומייתי ראיה מרישא המפלת כמין קליפה וכו' דקתני נמחו טמאה אלמא דם הוי ופריך אי הכי בלא נמחו נמי ומשני כי לא נמחו בריה בפני עצמה היא אלמא אפילו בבריה כי נמחו טמאה אלא דיש לדחות דה"ק כי לא נמחו אמרינן דבריה היא וכי נמחו דם הוא והשתא אין ראיה לסיפא דהמפלת כמין דגים דנראה שהן בריה ועד שיהא עמהן דם כדין חתיכה והכי משמע מהא דקאמר שם ולהך לישנא דאמר ר' יוחנן בא"א לפתיחת הקבר בלא דם קמפלגי מתני הכי דגם ר' יוחנן ס"ל דבמחלוקת שנויה ורבנן היא וא"כ הוי ממש בדין החתיכה דעד שיש עמהן דם וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל שם בהל' ט"ו שפסק כהך לישנא דר' יוחנן וכחכמים דאפשר לפתיחת הקבר בלא דם וכדבריו בהל' י"ג שהוזכר בריש פרקין והכי נמי בדין זה וכתב אם יש עמהן דם טמאה ואם לאו טהורה ולא כתב כאן דתטיל לפושרין אם נמחו טמאה כדכתב בדין דהמפלת קליפה וכו' בהל' י"ד. ובעיקר הדין שפסק כחכמים דר' יהודה נתבאר לעיל והה"מ כתב דמכאן נמי ראיה דהרי הכא קאמר להך לישנא דר' יוחנן דכרבנן אתיא והויא מחלוקת ואח"כ סתם והלכה כסתם. ומכאן יש ראיה דלא כהאי כללא שכתב הר"ש בספר כריתות בשם האי ש"ס דכל היכא דהסתם בצדו אין הלכה כסתם דהא הכא בצדו היא וכבר בארתי מזה לעיל בספ"ק דע"ז ושם מבואר דגם מהאי ש"ס דפ' החולץ אין ראיה כמפורש התם ועוד ראיה מההיא דפ"ה דע"ז גבי נכרי המעביר כדי יין וכו' דפסקינן הלכתא כר"ש בן גמליאל משום דסתם לן תנא בסיפא כוותיה היה אוכל עמו על השלחן וכו' והרי הסתם בצדו ועוד ראיה מכמה מקומות בהש"ס ואין להאריך והמעיין בתשובת הרשב"א סי' קי"ד במה שכתב שם לענין סתם ואח"כ מחלוקת יראה ג"כ לענין מחלוקת ואח"כ סתם שלא היה דעתו ז"ל לחלק

בין בצדו או לא בצדו אלא כל היכא דמחלוקת אחר הסתם אין הלכה כאותו סתם וכן אין הלכה כאותו המתלוקת אלא הולכין אחר דמסתבר טעמיה. ואם הוא מחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם אין חילוק אם הוא בצדו או לא כדמוכח מדלעיל. ובהא דאמרו אין סדר כבר נתבאר ברפ"ב דע"ז ע"ש:

תמן תנינן וכמה הוא שרייתן וכו'. משמע מדמייתי לה הכא דדעת הש"ס הזה לדמות דינא דהכא להתם דמעת לעת בעינן והתם בפרקין בעיא דלא איפשיטא וכ"כ הרמב"ם שם דאם שהו בפושרין מעת לעת ואח"כ נמחו ה"ז ספק טמא. וכן בהא ביהודה בן נקוסה גריס התם בפ' דם הנדה לרשב"ג דאמר הכי ואיהו ס"ל תחלתו אע"פ שאין סופו במ"ש הרמב"ם ז"ל ברפ"ב ממשכב ומושב לחומרא:

המפלת דם יבש וכו'. ומסקנא דלית לה קיום להא דר' יוסי בן חנינא וכדמסיק נמי התם כר"א:

אמר ר' יוחנן הלידה הזאת ככל הלידות שבתורה. עיקר פלוגתייהו בשאר הלידות שבתורה מתבאר בסוף פרקין ור"ל ס"ל לקמן כר' אלעזר במחותך או מסורס דעד שיצא רובו דוקא והכא קאמר דאפי' אי נימא בשאר לידות בראשו והיינו ברוב גלגלתו ופדחתו סגי הכא כיון דבפניו תליא מילתא עד שתצא הכרת פניו ועיין לקמן בסוף פרקין מה שנתבאר שם בס"ד:

אבל לטהרות תשב לנקבה. לא חילקו בהא בסוגית הש"ס דילן ולא נמצא מבואר מזה ומשמע דס"ל דסתמא קתני תשב לזכר והוא הדין לטהרות:

עד דאת מקשי לה על דר"מ וכו'. כעין האי מילתא קאמר התם בדף כ"ג ע"א גבי האי בעיא דר' ירמיה קבל בה אביה קידושין מהו וכו' למימרא דחיי האמר רב יהודה אמר רב לא אמר ר"מ אלא הואיל ובמינו מתקיים דודאי אינו מתקיים לכולי עלמא ומינה נמי שמעינן לר"מ כדפרישית בפנים:

לא סוף דבר כל הסימנין וכו'. יש לפרש להא דר' יוחנן דאליבא דר"מ קאמר דאפי' באחד מן הסימנין מפניו דומין לאדם ולד הוי ולדברי חכמים מכל צורת אדם בעינן והויא כדר' יוחנן דהתם שם ע"ב ודברי ר' בא ר' ירמיה בשם רב דהכא כהאי דחזר ביה התם ואמר להו אי תניא תניא ולדברי חכמים מצורת אדם סגי וכזה פי' הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה ואחר זה נמשך הר"ב בפירושו אבל בחיבורו חזר בו כמ"ש בפ"י מא"ב הל' ט' איזו היא צורת פני אדם שיהיה המצח והגבינין והעינים וכו' וטעמיה דרבי יוחנן הוא דאמר הכי והלכתא כוותיה לגבי דרב. וכל דיני' דנשנו לקמן נשנו התם ובחילוף מקצת שמות התנאים והאמוראים:

הלכה ג

ואפילו בצלולין וכו'. זהו כעין דאותביה רבא לר"נ בדף כ"ה ע"א בהא דקאמר מחלוקת בעכור אבל בצלול ד"ה אינו ולד וכו' ולדינא בין לרבא בין לר"נ אליבא דרבנן בין בצלול בין בעכור אינה חוששת לולד ולפ"ז י"ל דהיינו טעמיה דהרמב"ם דפסק שם הל' ד' אינה חוששת לולד דהלכתא כבתראי וכדמפרשי לסתמא דמתני' דלעולם אינה חוששת בשפיר שאינו מרוקם וע"ש:

שפיר שנתקלקלה צורתו וכו'. פלוגתא דר"י ודר"ל התם בפרקין דף כ"ז ע"ב וכן פליגי במת שנשרף ואין שלדו קיימת וכן צריך לגרוס הכא מת שנשרף וכו'. מיהו משמע מהתם לפי' הראשון של התוס' דבמת פליגי אליבא דרבנן דתנן בפ"ב דאהלות אפר שרופין ר"א שיעורו ברובע וחכמים מטהרין ולר"ל לאו דוקא בשאינו שלם מטהרין רבנן כדמשמע דאיירי פלוגתייהו בחסר דהא שיעורו ברובע קאמר ר"א אלא דס"ל להודיעך כחך דר"א קתני הכא אבל לרבנן אפי' במת שלם ואין שלדו קיימת מטהרין הן ובשלדו קיימת מטמאין והיינו דר' יצחק מגדלאה דהתם דבשלדו קיימת טמא ובאין שלדו קיימת טהור לפי דיוקיה דר"ל והיינו דקמותיב הכא דס"ל לר"ל דין המת ודין השפיר שוין הן דכמו במת שאין שלדו קיימת טהור משום דנתבלבל צורתו כך בשפיר שנתבלבל צורתו אינו ולד וקא"ל רבי יוחנן מנא לך למימר הכי אליבא דרבנן דילמא הא דרבנן מטהרין אפי' במת שלם ואפי' שלדו קיימת היה בדין שיהא טהור דבר תורה ורבנן הוא דאמרו מפני כבודו של מת והיינו דוקא בשלדו קיימת והשתא לרבנן לאו משום בלבול צורה הוא דמטהרי דהא אפי' בשלם ס"ל דטהור אלא דטעמייהו דכיון שנשרף לאו שם מת עליו ושאני גבי שפיר דשם ולד עליו. ולפי פי' זה היינו יכולין להשות סוגיא דהכא לסוגיא דהתם בענין פלוגתייהו דמת והא דקאמר ר' יוחנן התם אדרבה דוק מינא להאי גיסא וכו' דאף אין שלדו קיימת טמא היינו לר' יצחק מגדלאה דאיהו ס"ל כר"א דאהלות אבל אנא אמינא לך כרבנן וממת אין ראיה דהתם אפי' בשלדו קיימת מדרבנן בעלמא הוא דטמא והויא כדהכא. מיהו למאי דמסיק שם ר' יוחנן דאמר כמאן כר"א משמע דקים להו דר' יוחנן ס"ל כר' יצחק מגדלאה לקושטא דמילתא וכפי דיוקיה דאפי' באין שלדו קיימת טמא ובשיטת ר"א והיינו דסיימו התוס' שם דהירושלמי חולק על הגמרא שלנו בענין פירושא דמילתיה דר' יוחנן והרמב"ם ז"ל פסק בפ"ג מהל' ט"מ כר"ל בהא משום דמילתיה אזלא אליבא דרבנן דאהלות דלא מטהרי אלא בשאין שלדו קיימת ומטעמא דנתבלבלה צורתו והא דפליגי בחסר להודיעך כחו דר"א כדלעיל אליבא דר"ל ובשלדו

קיימת טמא אף מד"ת כדכתב שם שהוא כמת שלם והשתא שפיר שנתבלבלה צורתו ג"כ טהור כדסיים שם בהל' ט' וה"ה הכא דאינו ולד:

כל שתחילת ברייתו דומה לרשון. והתם דף כ"ה ע"א גריס אבא שאול אומר תחילת ברייתו מראשו וכן הוא בתוספתא פ"ד. ולגי' דהכא שפיר הוא דתני לקמן אבא שאול אומר מטיבור אדם נוצר וכדאמר נמי בפ' עגלה ערופה וכך היא גי' ר"ח ור"ת בגמרא דילן כמ"ש התוס' שם:

הלכה ד

התיב ר' בון בר חייה והא תנינן וכו'. כדפרישית והיותר נכון דגרסינן והא תנינן המפלת סנדל או שליה מביאה קרבן ונאכל כמתני' דכריתות ואגב שיטפ' דמתני' דהכא טעו הסופרים בהעתקה. וכעין דאמר התם דף כ"ו ע"א סנדל דתנן גבי כריתות למאי הלכתא ושני גם התם מחדא ותרתי שינויי דהכא ומוסיף הוא כאן בשינוי דתוך מלאת וכן לקמן שיצא הולד תחל' והפרישה וכו'. והתם מדחי לה לכל כי הני שינוי דהא תניא כשיוצאין אין יוצאין אלא כרוכין ואמר רב פפא ש"מ מיכרך כריך ליה ולד לסנדל אפלגיה וכו' ולד דאית בה חיותא וכו' ושמא דהאי תלמודא לית ליה האי סברא דהא קאמר שאין הסנדל יוצא עם החי אלא עם המת והתוס' כתבו שם דהא דקאמר דאית ביה חיותא לאו דוקא הוא דהא איתותב שמואל דקאמר אין הראש פוטר בנפלים ועוד דמשמע בירושלמי דהולד שעם הסנדל אינו מתקיים אלא כלומר ראוי לחיות הוא. וזהו לפי המסקנת ש"ס דילן דאיתותב שמואל. והשתא נוכל לומר דסוגיא דהכא אליבא דשמואל אזלא וכמ"ד לקמן בסוף פרקין הכי והלכך לא מוקי לה בהאי שינויא דהתם דהא כיון דהולד אינו מתקיים אין לחלק בהא דקאמר גבי כריתות שיצאו דרך ראשיהן ולד דאית ביה חיותא מדנפיק רישא הוי לידה וכו' ומוקי לה כהני שינויי כמ"ד התם מעיקרא דאין יוצאין כרוכין:

אם לדם טוהר מונה מיום ראשון וכו'. ובבבלי פ"ק דב"ק דף י"א גריס אליבא דר' אלעזר דמונין מן הראשון ורבא הוא דקאמר לחוש חוששת מימנא לא ממניא אלא משני כדקאמר ר' אלעזר הכא בהדיא כן ועיין בתוס' שם ובמכלתין שכתבו בענין ס"ס ולתירוץ הראשון דר"א אייריבשליא שקודם הולד וכו' ולפ"ז הוי קשה הא דר' מתנייה דהכא דקאמר הדא דתימר בלא יצא הולד וכו' דהא אין תולין הולד בשליא שיצתה מקודם וזהו מסקנת הש"ס דהכא לקמן כמו דהתם ואכתי איכא למיחש בשליא לולד אחר ואם נפרש דעמה ממש קאמר א"כ מאי קמ"ל מהיכי תיתי דניחוש למידי ונראה מהכא דבשליא שיצתה אחר ולד עסקינן והיא גופה קמ"ל ר' מתנייה דבשיצא הולד תולין השליא בו

בתוך שלשה ימים כדלקמן ונראה כתי' השני שכתבו שם דאסרינן בס"ס גזירה מקצתה אטו כולה:

אמר רבי בא אוקמה רב יהודה בשם רב אהן דאת אמר וכו'. והתם בדף כ"ו ע"ב משני לה להאי קושיא כאן בנפל כאן בבן קיימא וזהו למאי דאמר מעיקרא דתולין שליא בנפלים אבל למסקנא דקאמר הכי אמר רב אין תולין את השליא אלא בדבר של קיימא א"כ צריכין להאי שינויא דהכא דאזלא לפי המסקנא ורב יהודה הוא דאוקמה דהכי קאמר נמי התם דרב ס"ל הכי. ומה שכתוב כאן הסנדל תחילה נראה דט"ס הוא ואפשר דקרי לה בכינוי סנדל וכלומר להולד דחיישינן שנימוח בשליא והיינו הך כמבואר בפנים:

כלים שהיו שם בשעת יציאה מה הן. כדפרישית בפנים ואי אפשר לפרש אליבא דרבנן ובשעת יציאה מהפנימי לחיצון דהא קאמר נישמעינה וכו' וזה מבואר. והכי קאמר נמי התם לר' יוחנן בענין הטעם אליבא דר"ש משום ביטול ברוב ור' יוחנן הוא דס"ל דר"ש וראב"י דבכורות אמרו דבר אחד מהאי טעמא דביטול ברוב והיינו דר"ש הוא דס"ל כראב"י אבל ראב"י איכא למימר דלא ס"ל כר"ש וטעמא דשאני התם דבנבילה בעינן עד שתהא ראויה לגר או לכלב למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה כדאמרי' בפ"ק דבכורות דף כ"ג וסרוחה לא מטמאה והלכך אמרי' בה ביטול ברוב אע"ג שאפי' לגר היתה ראויה אגב אימה כדכתב הרמב"ם ז"ל בפ"א מאה"ט הל' י"ו אבל בטומאת מת כיון דמת סרוח נמי מטמא לא אמרינן ביה ביטול ברוב ובהכי ניחא פסקי דהרמב"ם שם ובפכ"ה מט"מ כת"ק דר"ש:

הלכה ה

רבי יוחנן אמר ראשו כרובו. הכי נמי פליגי ר' יוחנן ורבי אלעזר התם בפרקין דף כ"ט ע"א ור' יוחנן מפרש להמתני' יצא מחותך או שלם וזה וזה מסורס משיצא רובו וכו' וכדפרישית בפנים ולפ"ז היה נראה דנתחלפו השיטות כאן דפתר לה על מסורס אליבא דר' יוחנן הוא דשייכא וכדפרישית בפנים. ומיהו יש לפרש לפי גי' הספר וכדלקמן. והרמב"ם ז"ל פסק כר' יוחנן דראשו כרובו הוא כמבואר בדבריו בפ"י מא"ב הל' ו' ומיהו כתב ואם יצא ראשו כולו כאחת ה"ז כרובו ולא כדעת הרשב"א ז"ל הביאו הה"מ אבל לא ביארו טעם דעת הרמב"ם וע"ש. ולכאורה היה נראה דמסוגיא לעיל בהל' ב' גבי פלוגתייהו דר"י ודר"ל בלידת מין בהמה חיה ועוף אם דומה לשאר לידות שבתורה במחותך או מסורס וע"ש דמשמע מזה כדעת הרשב"א דברוב ראשו סגי דהא ר' יוחנן קאמר לעיל דאף בלידה של מין בהמה חיה ועוף לא בעינן הכרת פניו במחותך או מסורס והרי הוא כשאר לידות במחותך או מסורס ואם כל הראש בעינן במחותך א"כ

היינו הכרת פניו ומיהו הא לא קשיא לדעת הרמב"ם דר' יוחנן דלעיל ה"ק כמו בשאר לידת מחותך או מסורס עד שיצא ראשו או רובו ה"נ בלידה הזאת בראשו או ברובו סגי ולאפוקי מדר"ל דאמר התם דהכרת פניו בעינן א"כ ברובו משאר איברים לא הוי סגי ולעולם כל הראש בעינן במחותך אליבא דר' יוחנן איברא דאכתי טעמא בעי מהיכן למד הרמב"ם לומר כן והנראה דדעתו ז"ל היה לפרש הא דהכא בענין זה ולפי גי' הספר אשר לפנינו דהכי משני אליבא דר' יוחנן פתר לה בשיצא ראשו ועל דברי ר' יוחנן קאי וכלימר מתני' דקתני משיצא רובו ה"ז כילוד לאפוקי מרוב ראשו הוא דבשאינו מחותך או מסורס ביצא רוב ראשו סגי והכא דוקא ברובו אבל אם יצא ראשו כולו כאח' בהא הוא דקאמר ר' יוחנן דכרובו הויא והשתא הא דלקמן דמקשי לר"א מסיפא דמתני' נמי לפי הגי' אשר לפנינו מתפרש דה"ק הדא קדמייתא אמרה ראשו לא כלום כלומר אמר לך ר"א אדמדייקת מסיפא תידוק מרישא דש"מ דרובו דוקא וראשו לאו כלום הוא והדר קאמר דסיפא נמי ל"ק אליביה דר"א דפתר לה על מסורס כלומר לא תידוק מהסיפא דאם כדרכו יצא אע"פ שהוא מחותך ברוב ראשו סגי דלא היא דלא קאי אלא על חלוקה דמסורס דרישא דקאמר ואם יצא כדרכו ולא מסורס עד שיצא רוב ראשו ולא איירי בסיפא במחותך כלל. וניחא הסוגיא והגירסא אשר לפנינו להך פירושא. והשתא שמעינן מסוגיא דהכא דלר' יוחנן דקי"ל כוותיה דראשו כרובו במחותך הוא עד שיצא כולו כאחת בעינן ומאי דסתים תלמודא דילן מתבאר מתלמודא דהכא וזהו דעתו של הרמב"ם ז"ל כך נראה לי לענ"ד וזהו הנכון בסייעתא דשמיא:
סליק פירקא בסייעתא דשמיא

פרק ד

הלכה ב

בנות כותים\. דם נדה זהום וכו'. בתוספתא היה ר"מ אומר דמים משונים זה מזה דם הבתולים דיהא וכו' וכן מייתי לה בבבלי פ' תינוקת דף ס"ה ע"ב ומסיים שם א"ר יצחק בר' יוסי א"ר יוחנן זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים כל מראה דמים אחת הן ומשמע דרבי יוחנן לא קאמר דחכמים פליגי אלא בשינוי המראה דקאמר ר"מ אבל מודים הן דדם הבתולים אינו בא מן המקור אלא מן הצד והשתא האי סוגיא דפ"ק דף י"א ע"ב דקאמר נשתנו מראה דמים שלה וכו' אליבא דר"מ אתיא וזו דעת רש"י ז"ל הביאו התוס' שם וזו היא ג"כ דעת הרמב"ם ז"ל שלא הביא כלל מדין נשתנו מראה הדמים גבי בתולה

ולא כתב אלא רישא דברייתא דמייתי לה בפ"ק כמבואר בדבריו בפ"ה מא"ב הל' כ"ד וכן לעיל מדבריו בהל' י"ח דמשמע דחכמים נמי מודים בהא כדכתב שם דם בתולים טהור: בריך אלהא דסייען לנא לפרש ולבאר במאי דלקדמנא ותכל כל עבודת הקדש מחיבור הזה יום חמישי כ"ח אדר לסדר ולפרט אדם כי יקריב מכם קרבן פה ליוורנו יע"א: